

Alevi-Bektaşî

Cem Kara

cem.kara@uni-hamburg.de

Yayımlanma Tarihi:

2 Temmuz 2025

İndirilme Tarihi:

10.07.2026

Önerilen Atıf:

Kara, Cem (2025). Alevi-Bektaşî. Alevi Ansiklopedisi – ISIL: DE-4607. <https://www.aleviansiklopedisi.com/madde-x/alevi-bektasi-6135/> (Erişim Tarihi: 10.07.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

URI /isil/DE-4607

LOBID

lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink

id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143
Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet

Alevi-Bektaşî terimi günümüzde yalnızca akademik, siyasi ve medya bağlamlarında değil, Alevi ve Bektaşî toplulukları ile örgütleri arasında da yaygın biçimde kullanılan bir ifadedir. Kızılbaş-Alevilik ile Bektaşîlik derin dini-kültürel bağlara sahip olsalar da, her iki yapı gerek kendi algısı gerekse dışsal tanımlamalar açısından uzun süre boyunca birbirinden ayrı kurumlar olarak varlığını sürdürmüştür; bu ayrım, farklı örgütsel yapılar ve otoritelerle 19. yüzyılın sonlarına ve 20. yüzyılın başlarına dek devam etmiştir. Bu dönemde yoğunlaşan sosyo-kültürel etkileşimler, siyasi araçsallaştırmalar ve söylemsel dönüşümler, milliyetçilik ve mezhepselleşme süreçlerinin yanı sıra içsel ve dışsal atıfların karşılıklı etkileşimiyle şekillenen bir şekilde, Alevi-Bektaşî etiketi altında kavramsal bir bütünleşmeye yol açmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alevi History, Alevi-Bektaşî, Bektashi, Bektashism, Kizilbash, Kizilbash-Alevi, Kizilbash-Alevism, Kızılbaş, Nationalism, Ottoman Empire

Sosyo-Kültürel İç İç Geçişler: Karşılaşmalar ve Etkileşimler

Bektaşîler ile Kızılbaş-Aleviler arasındaki ilişkiler erken modern döneme kadar uzanır ve antinomian (kural karşıtı) Sufi ve derviş geleneklerinde ortak köklere dayandığı için, erken dönemden itibaren dini inanç ve pratiklerde örtüşmeler meydana gelmiştir (örneğin bkz. Karamustafa 1993; Karakaya-Stump 2020, 145-187). Bektaşî tarikatının Osmanlı devleti tarafından muhalif Kızılbaş-Alevileri kontrol altına alma aracı olarak kullanıldığı yönündeki eski teoriler, son yıllarda yapılan çalışmalarla artan bir şekilde sorgulanmaktadır (Mélikoff 1998, 240-243; Faroqhi 1981, 77, 92; Weineck 2020, 117-126). Bununla birlikte 17. yüzyıldan itibaren, iki grubun yerleşim desenlerinin giderek örtüştüğü tespit edilebilmekte, bu da aralarındaki etkileşimin arttığına işaret etmektedir – ancak bu temasların doğası ve

kapsamı hâlâ büyük ölçüde yeterince araştırılmamıştır (Faroqhi 1981, 41; Weineck 2020, 121 vd.). Anadolu dışındaki önemli etkileşim alanlarından biri de Kerbela ve Necef'tir; burada Bektaşî kurumları, Kızılbaş dini önderlerine dini icazetler ve soy silsileleri vererek onlara manevi meşruiyet kazandırmıştır (Karakaya-Stump 2020, 188-219). Bu tür etkileşimlere rağmen, her iki grup da farklı kurumsal yapılara sahip olmuş ve söylemsel olarak birleşmemiştir. Bu ayrımın açık bir göstergesi, 1826 yılında Bektaşî tarikatının lağvedilmesidir: Bu yasak Bektaşî kurumlarını ve mensuplarını sert biçimde hedef alırken, Kızılbaş-Alevilere uygulanmamıştır. Bu da Osmanlı devletinin onları farklı dini oluşumlar olarak değerlendirdiğini göstermektedir (Kara 2019, 194).

Kızılbaş-Alevilik ile Bektaşilik arasında daha yakın bir yakınlaşma, 1826'daki yasağın ardından Bektaşî tarikatının yeniden canlanmaya ve örgütlenmeye başladığı 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren belirginleşmiştir. Bu dönemde iki grup arasındaki sosyo-dini sınırlar belirsizleşmeye başlamış, özellikle de Çelebi önderliği, bilhassa Cemaleddin Efendi (1862-1921) döneminde, Kızılbaş topluluklarını kendi yapısına entegre etme çabalarıyla öne çıkmıştır. Cemaleddin Efendi, Kızılbaş köylerine dervişler göndermiş, dini icazetler dağıtmış ve ziyaret ile bağış ağlarını güçlendirmiştir. Özellikle Orta Anadolu'daki Bektaşî merkezine yakın olan Çorum, Amasya ve Tokat gibi illerdeki Kızılbaş toplulukları, Çelebilerle yakın ilişkiler geliştirmiştir (Kara 2019, 184-187; Yıldırım 2010, 43-48).

Bu etkinin belgelerle sabit bir örneği, I. Dünya Savaşı ve Türk Kurtuluş Savaşı sırasında yaşanmıştır; Osmanlı ve ardından Türkiye devletinin girişimiyle, Cemaleddin Efendi binlerce Kızılbaş-Alevi'yi askerî hizmete seferber etmeyi başarmıştır (Küçük 2002, 131-134). Ancak bu çabalar aynı zamanda onun otoritesinin sınırlarını da ortaya koymuştur; özellikle Dersim gibi Kürtçe ve Zazaca konuşulan bölgelerde bu girişimler yerel direniş nedeniyle başarısız olmuştur.

Gerilimin başlıca kaynaklarından biri, Çelebi önderliğinin

Kızılbaş toplulukların ritüellerini Bektaşî uygulamalarıyla değiştirerek onları 'yeniden eğitime' girişimiydi. Bu durum özellikle, yerel evliya kültleriyle ilişkilendirilen ve rehberin talibe simgesel olarak bir değnekle (tarik) dokunduğu Kızılbaş ikrar ritüeli etrafındaki tartışmada belirginleşmiştir. Kızılbaşlarda rehberin tarik adı verilen bir sopa ile talibin omzuna dokunması şeklindeki ritüel, yerel evliya kültleriyle bağlantılıyken, Cemaleddin Efendi bunu batıl bir uygulama olarak damgalamış ve onun yerine pençe olarak bilinen, mürşidin elini kullandığı Bektaşî biçimini koymak istemiştir. Yüzeyde küçük gibi görünen bu müdahale, ciddi bir tepkiyle karşılaşmış ve Kızılbaş toplulukları içinde Bektaşî yanlısı ve karşıtı hiziplerin oluşmasına neden olmuştur (Dersimi 1992, 96; Yıldırım 2012; Kara 2019, 187-190).

Bu gerilim karşılıklı stereotipleştirmelere de yansımıştır. Bazı Kızılbaşlar, Bektaşîlerin beyaz derviş külahları nedeniyle onları küçümseyerek "sarımsak kafalılar" olarak adlandırmıştır (Baha Said 1926, 330). Öte yandan, özellikle İstanbul merkezli kentli ve entelektüel Bektaşîler, kırsal kesimdeki Kızılbaşları dini açıdan ilkel ve eğitimsiz olarak görmüş, onları ya "saf ama cahil" şeklinde oryantalist biçimde romantize etmiş ya da açıkça küçümsemişlerdir (Ahmed Rıfki 1909, 148; Rıza Tevfik 1982, 248; Kara 2019, 190-194).

Öte yandan aynı dönemde Kızılbaş sözcüğünün bir öz tanım ifadesi olarak gururla kullanıldığı Bektaşî şiirleri de vardır (örneğin bkz. Harabi 2012, 272). Bu tür eşzamanlı yakınlaşma ve mesafe alma durumları, çoğu zaman aynı aktörlerin söyleminde yan yana yer almış ve bu karmaşık ilişkinin çok katmanlı doğasını gözler önüne sermiştir.

Söylemsel İç İçe Geçiş: Mezhepselleşme ve Milliyetçileşme

1900'lü yılların başlarında, özellikle söylem düzeyinde Kızılbaş-Alevilik ile Bektaşîliğin birleşimine yeni bir ivme kazandıranlar, Bektaşî olmayan aktörlerdi. 1900 öncesine ait devlet belgelerinde ve Sünnî âlimlerin polemik yazılarında

Bektaşiler ve Kızılbaş-Aleviler genellikle birbirine yakın fakat açıkça ayrı dini gruplar olarak tanımlanıyordu. Ancak yüzyılın başında bu algı değişmeye başladı ve Kızılbaş-Aleviliğin, Bektaşi tarikatının bir çeşitlemesi ve alt kolu olarak sunulduğu yeni bir anlatı ortaya çıktı (Kara 2019, 194-198). Bu dönüşüm, Çelebi önderliği ile Kızılbaş toplulukları arasındaki artan yakınlıkla bağlantılı görünmektedir. Öte yandan, Batılı misyonerler, diplomatlar ve gezginler 19. yüzyılın ortalarından itibaren Bektaşiler ile Kızılbaş-Aleviler arasındaki ilişkilere dair gözlemlerini bildirmişlerdi. Fakat bu iki yapının birleşik bir dini formasyon olarak kavramsallaştırılması, esasen 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında gerçekleşmiştir. Devlet, Sünni ve Batılı kaynaklar üzerinden takip edilebileceği üzere, 1900 civarında Bektaşiler ve Kızılbaş-Aleviler ortak bir kurumsal çerçeve içerisinde tasvir edilmeye başlanmıştır. Başlangıçta bu anlatı, Kızılbaş-Aleviliği Bektaşiliğin alt birimi olarak konumlandırmıştır (a.g.e., 198 vd.).

1910'ların sonu ile 1920'lerin başlarına gelindiğinde, bu yorum söylemsel olarak baskın hale gelmiş, somut pragmatik çıkarılara sahip siyasi aktörler tarafından da pekiştirilmiştir; bu çıkarıların başında askerî seferberlik gelmektedir. Daha önce belirtildiği gibi, Çelebi ailesi I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sırasında binlerce Kızılbaş-Alevi'yi seferber etmişti - bu çabalar, bu amaçla Hacibektaş'taki Bektaşi merkezini ziyaret eden devlet yetkililerince de desteklenmişti (Küçük 2022, 131-134, 156 vd.). Aynı dönemde İttihat ve Terakki hükümeti, Anadolu'daki dini yapılar hakkında sınırlı bilgiye sahip olduğunun farkındaydı. Farklı dini toplulukların siyasi sadakatinden endişe duyan yönetim, çevre bölgelerdeki cemaatleri kapsayan kapsamlı incelemeler başlattı. Bu bağlamda Baha Said (1882-1939), Kızılbaş-Aleviler ve Bektaşiler üzerine araştırma yapmakla görevlendirildi (Şapolyo 1964, 2 vd.; Dressler 2015, 127). Anadolu'nun farklı bölgelerinde gerçekleştirdiği saha çalışmaları sayesinde, bu iki grubun söylemsel olarak birleştirilmesinde önemli bir figür haline geldi. 1919 yılında, ilk kez "Bektaşi-Kızılbaş zümresi" ifadesini tekil bir bütün

olarak kullandı - bu da onları tek bir terim altında birleştiren en erken örneklerden biridir (Baha Said 1919, 2).

“Bektaşî-Kızılbaş” ifadesi 1930’lu yıllarda daha da yaygınlık kazandı ve Fuad Köprülü (1888-1966) gibi dönemin önemli entelektüelleri tarafından da benimsendi (Köprülü 1939, 19). Köprülü bu iki geleneğin örgütsel yapıları arasında ayırım yapsa da, onları öz itibarıyla benzer kabul etmekteydi. Bu yaklaşım, her iki grubu da İslam öncesi Türk geleneklerinin dini mirasçıları olarak tanımlayan Türk milliyetçiliği projesine dâhil olmuştur. Tarihsel gelişimleri, İslamlaşma sürecinden sağ çıkmış bir kültürel ve medeniyet devamlılığı çerçevesinde yorumlanmıştır. Böylece, dini ve kurumsal farklılıklar yerini özcü köken anlatılarına ve milliyetçiliğin homojenleştirici hedeflerine bırakmıştır (Dressler 2015, 153-271).

Bu yaklaşım, iki yapıyı doğrudan eşitlemektense, hiyerarşik bir ilişki kurmuştur: Kızılbaş-Alevilik, Bektaşîliğin alt kolu olarak - ya da tam tersi. Bu sınıflandırma çok katmanlı düzeylerde gerçekleşmiştir. Türk ulus inşasının bir başka öncüsü olan Besim Atalay (1882-1965), Bektaşîliği Kızılbaş-Aleviler, Çepniler ve Tahtacılar gibi yerel grupları da kapsayan geniş bir tanım içinde ele almıştır. Bu topluluklara “köylü Bektaşîler” adını vermiş, onları şehir ve kasabalardaki tekkelerle özdeşleştirilen “kentli Bektaşîler”den ayırmıştır (Atalay 1924, 15-24). Köprülü’nün de bu ayrımı benimsemesiyle, köylü ve kentli Bektaşîler arasındaki fark söylemsel olarak belirgin bir tema haline gelmiştir (Köprülü 1935, 36). Dikkat çekici biçimde, 1930’lardan itibaren Bektaşî yazarlar da kendi yazılarında bu ayrımı yeniden üretmeye başlamıştır (Kara 2019, 201-204).

Bu içsel farklılaştırmalara rağmen, genel anlatı bir standartlaştırma ve birleştirme mantığını takip etmiştir. Sonuçta Atalay ve Köprülü, Bektaşîlik ile Kızılbaş-Aleviliğin öz ve köken bakımından örtüştüğünü, toplumsal ortamlardaki farklılara rağmen aslında aynı geleneksel zeminde buluştuklarını ileri sürmüşlerdir. Köylü ve kentli Bektaşîler arasındaki ayırım, kalıcı farklılıkları vurgulamak

yerine, çeşitliliği daha geniş bir milliyetçi tahayyül içinde çerçevelemenin aracı haline gelmiştir. Bu tahayyülde her iki grup da Türk uygarlığı ve kültürünün taşıyıcıları olarak yeniden kurgulanmıştır (Dressler 2015, 259 vd.).

Kavramsal Bütünleşme: Alevi ve Alevi-Bektaşî

Kızılbaş-Alevilik ile Bektaşîliğin bütünleştirilmesi sürecinde belirleyici araçlardan biri, dini kategorilerin kavramsal ve terimsel yeniden yapılandırılması olmuştur. 1900'lü yılların başlarında, Anadolu'daki çeşitli Ali taraftarı dini toplulukları kapsamak üzere yeni bir şemsiye terim ortaya çıkmaya başlamıştır: Alevi. Arapça kökenli olan bu terim, kelime anlamıyla "Ali taraftarı" demektir ve zaman içinde çeşitli anlam kaymalarına uğramıştır. 19. yüzyıla kadar daha çok Hz. Muhammed'in soyundan gelenleri tanımlamak için kullanılan bu terim, giderek ruhani silsilesini İmam Ali'ye dayandıran Sufi tarikatları için kullanılmaya başlanmıştır (Baha Said 1919, 2; Soyzer 2012, 298).

yüzyılın sonlarından itibaren ve özellikle yüzyıl dönümünde itibaren Alevi giderek kolektif bir üst terim işlevi kazanmaya başlamıştır. Bunun içsel (emic) mi yoksa dışsal (etic) mi bir tanım olarak ortaya çıktığı halen tartışmalıdır (Mélíkoff 1998, 341; Çakmak 2019, 135 vd.). Ancak ne şekilde doğmuş olursa olsun, bu döneme ait artan sayıda devlet belgesi, Alevi terimini, çoğunlukla yerleşik isimlerle birlikte (örneğin Kızılbaş) ya da aşağılayıcı etiketlerle (rafîzi, mülhid, zındık) birlikte şemsiye kavram olarak kullanmaya başlamıştır. 1910'lu ve özellikle 1920'li yıllarda ise, Alevi terimi gerek idari gerekse akademik bağlamlarda genel ve sınıflayıcı bir ifade olarak giderek daha sık kullanılmaya başlanmıştır (Çakmak 2019, 134-141; Kara 2019, 201 vd.).

Bu anlam evrimi, örnek niteliğinde biçimde Fuad Köprülü'nün çalışmalarında görülür; Köprülü, **Alevi** terimini zaman içinde farklı anlamlarda kullanmıştır: başlangıçta Şiilerle eşanlamlı olarak, daha sonra sözde "heterodoks" Anadolu Türklerini kapsayan genel bir terim olarak ve nihayetinde ocak sistemi içinde örgütlü Kızılbaş-Aleviler için

özgöl bir etiket olarak. Bu kullanımlardan özellikle son iki tanesi kalıcı hale gelmiştir (Dressler 2015, 240-247). Günümüzde Alevi hem özgöl bir dini kategori - yani ocak merkezli Kızılbaş grupları - hem de Çepni, Tahtacı gibi diğer gelenekleri ve sıklıkla "Arap Alevileri" olarak adlandırılan Nusayriler gibi grupları kapsayan daha geniş bir üst kategori anlamında kullanılmaktadır.

Bu bağlamda dikkat çekici olan, terimin Bektaşileri de kapsayacak şekilde genişlemesidir. Bu kayma, 20. yüzyıl başlarına ait devlet belgelerinde olduğu kadar Bektaşı çevrelerinden gelen edebi kaynaklarda da izlenebilir. Bektaşı figürlerinin kendilerini giderek daha fazla Alevi olarak tanımlamaya başladığı, bu döneme ait şiirlerde ve bildirilerde açıkça görölmektedir. Hatta Çelebi önderliği bile, Bektaşileri de içine alacak şekilde Alevi terimini kolektif bir kimlik olarak benimsemiştir. Benzer kanıtlar Kızılbaş-Aleviler için de mevcuttur. 1920'li yıllara ait çok sayıda kaynak, Alevi teriminin her iki grup arasında da yaygın ve kabul gören bir kimlik tanımı haline geldiğini göstermektedir (Kara 2019, 203-205).

Bu kavramsal yakınlaşma, zamanla Alevi-Bektaşı şeklindeki yeni bileşik terimin ortaya çıkmasıyla doruğa ulaşmıştır. Elde mevcut kaynaklara göre, bu terim 1930'lar ve 1940'larda aralıklı olarak kullanılmaya başlanmıştır ve büyük olasılıkla Abdölbaki Gölpınarlı (1900-1982) tarafından ortaya atılmıştır. Gölpınarlı, erken dönem yazılarında bu iki geleneği "Bektaşı-Kızılbaş" olarak adlandırırsa da, 1940'lı yıllarda giderek artan şekilde Alevi-Bektaşı ifadesini tercih etmeye başlamıştır (Gölpınarlı & Boratav 1943, 9; Gölpınarlı 1963). Ancak bu terimin daha geniş ölçekte benimsenmesi 1960'ları bulmuştur. Akademik alanda, Gölpınarlı'nın yanı sıra Irène Mélikoff (1917-2009), terimin yerleşmesinde kilit rol oynamıştır (Dressler 2015, 259 vd.). Öte yandan, Çelebi Efendi Ali Celalettin Ulusoy da 1980 yılında Hacı Bektaş Veli'nin öğretilerini tanımlamak için Alevi-Bektaşı terimini kullanmıştır (Ulusoy 1980). Bu tarihten itibaren terim, Aleviler, Bektaşiler, akademisyenler ve devlet kurumları gibi çok çeşitli aktörler tarafından yaygın biçimde

benimsenmiştir.

Alevi terimi hem özgül anlamda Kızılbaş-Alevileri hem de daha geniş bir dini kategoriye tanımladığı için, Alevi-Bektaşî ifadesi çoğunlukla Bektaşîliği Aleviliğin alt grubu olarak konumlandırır. Mevcut kaynaklara dayanarak, Alevi-Bektaşî teriminin içsel mi yoksa dışsal mı kökenli olduğu kesin olarak belirlenememektedir. Şu aşamada, Alevi teriminin hem içerden hem dışardan gelişmiş olması mümkün görünse de, Alevi-Bektaşîlik ifadesinin büyük olasılıkla dışsal bir üretim olduğu söylenebilir. Ancak bu ifade, 1960'lı yıllardan ve özellikle 1990'lardan itibaren Alevi ve Bektaşî aktörler tarafından da benimsendiği için, oldukça erken bir dönemde içselleştirilmiştir (Kara 2019, 204 vd.).

Sonuç

Alevi-Bektaşî terimi, dini, siyasi ve akademik aktörler tarafından şekillendirilmiş, karmaşık bir tarihsel sürecin - sosyo-kültürel, söylemsel ve kavramsal düzeyde yaşanan bir bütünleşmenin - sonucudur. Kızılbaş-Alevilik ile Bektaşîlik, modern döneme dek kurumsal ve söylemsel açıdan ayrı yapılara sahip olmaya devam etmiştir. Ancak 19. yüzyılın sonlarından itibaren bu iki gelenek arasındaki iç içe geçişler giderek artmıştır. Alevi teriminin sınıflayıcı bir kavram olarak ortaya çıkması ve her iki topluluk tarafından zamanla benimsenmesi, daha sonra Alevi-Bektaşî biçiminde gelişen birleşmenin zeminini hazırlamıştır. Bu bileşik etiket, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren giderek daha görünür hale gelmiştir. Her ne kadar kökeni büyük ölçüde dışsal bir atıfa dayanıyor olsa da, bu terim zamanla dini, akademik ve kurumsal bağlamlarda çok sayıda aktör tarafından içselleştirilmiştir.

Kaynakça & İleri Okumalar

Ahmed Rıfki. 1907-1910. *Bektâşî Sırrı*. 3 cilt. İstanbul.

Atalay, Besim. 1924. *Bektâşîlik ve Edebiyatı*. İstanbul: Matbaa-ı Âmire.

Baha Said. 1919. "Tasavvûf ve Hür Mezhebler." *Muhibbân* 3 (4) (30 Ocak): 1-2.

Baha Said. 1926. "Sûfiyân Süreği: Kızılbaş Meydânı." *Türk Yurdu* 4 (22): 325-360.

Çakmak, Yalçın. 2019. *Sultanın Kızılbaşları: II. Abdülhamid Dönemi Alevi Algısı ve Siyaseti*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Dersimi, Nuri. 1992. *Kürdistan Tarihinde Dersim*. 4. baskı. Diyarbakır: Dilan Yayınları.

Dressler, Markus. 2015. *Writing Religion: The Making of Turkish Alevi Islam*. New York: Oxford University Press.

Faroqhi, Suraiya. 1981. *Der Bektaschi-Orden in Anatolien: Vom späten fünfzehnten Jahrhundert bis 1826*. Viyana: Verlag des Instituts für Orientalistik der Universität Wien.

Gölpınarlı, Abdülbaki. 1963. *Alevî Bektaşî Nefesleri*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Gölpınarlı, Abdülbaki ve Pertev Naili Boratav. 2010 [1943]. *Pir Sultan Abdal*. 9. baskı. İstanbul: Derin Yayınları.

Harabi, Edib. 2012. *Ahmed Edib Harabi Baba Divanı*. 2 cilt. Yay. haz. Kemal Üçüncü. Ankara.

Kara, Cem. 2019. *Grenzen überschreitende Derwische: Kulturbeziehungen des Bektaschi-Ordens 1826-1925*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

Kara, Cem. Yakında yayımlanacak. "The Amalgamation of Two Religious Cultures: The Conceptual and Social History of Alevi-Bektaşilik." İçinde *Sufism in Ottoman and Post-Ottoman Europe: Entanglements in Past and Present*, der. Cem Kara, Evelyn Reuter ve Zsófia Turóczy. Londra: Routledge.

Karakaya-Stump, Ayfer. 2020. *The Kızılbaş-Alevi in Ottoman Anatolia: Sufism, Politics and Community*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Karamustafa, Ahmet T. 1993. "Kalenders, Abdals, Hayderîs: The Formation of the Bektâşîye in the Sixteenth Century." İçinde *Süleymân the Second and His Time*, der. Halil İnalçık ve Cemal Kafadar, 121-129. İstanbul: Isis Press.

Köprülü, Mehmet Fuat. 1935. "Abdâl." İçinde *Türk Halkedebiyatı Ansiklopedisi*, der. Mehmet Fuat Köprülü, 23-56. İstanbul: Türkiyat Enstitüsü.

Köprülü, Mehmet Fuat. 1939. "Mısır'da Bektâşîlik." *Türkiyat Mecmuası* 6: 13-40.

Küçük, Hülya. 2002. *The Role of the Bektâshîs in Turkey's National Struggle: A Historical and Critical Study*. Leiden: Brill.

Mélikoff, Irène. 1998. *Hacı Bektaş: Efsaneden Gerçeğe*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

Rıza Tevfik. 1982. *Rıza Tevfik'in Tekke ve Halk Edebiyatı ile İlgili Makaleleri*. Yay. haz. Abdullah Uçman. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Şapolyo, Enver Behnan. 1964. *Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi*. İstanbul: Türkiye Yayınevi.

Soyyer, Ahmet Yaşar. 2012. *19. Yüzyılda Bektaşilik*. 2. baskı. İstanbul: Frida Yayınları.

Ulusoy, Ali Celalettin. 1980. *Hünkâr Hacı Bektaş Veli ve Alevi-Bektaşî Yolu*. Ankara: Akademi Yayınları.

Weineck, Benjamin. 2020. *Zwischen Verfolgung und Eingliederung: Kızılbaş-Aleviten im osmanischen Staat (16.-18. Jahrhundert)*. Baden-Baden: Ergon Verlag.

Yıldırım, Rıza. 2010. "Bektaşî Kime Derler?: 'Bektaşî' Kavramının Kapsamı ve Sınırları Üzerine Tarihsel Bir Analiz Denemesi." *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* 35: 23-58.

Yıldırım, Rıza. 2012. "Kiştim Marı: Dersim Yöresi Kızılbaş

Ocaklarını Hacı Bektaş Evlâdına Bağlama Girişimi ve Sonuçları." *Tunceli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1 (1): 1-21.